

YHDENVERTAISUUS

VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Lausunto

1 (4)

14.9.2020

WTDno-2020-780

Eduskunnan perustuslakivaliokunta
PeV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 28.8.2020
Asia: K 1/2020 vp Hallituksen vuosikertomus 2019

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto hallituksen vuosikertomuksen 2019 liitteestä 3 – Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Liitteen 3 mukaan perustuslakivaliokunnan käsittelyssä ovat vaalijärjestelmän kehittäminen, viittomakieltä käyttävien oikeudet sekä Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen. Yhdenvertaisuusvaltuutettu lausuu viittomakieltä käyttävien oikeuksien osalta seuraavaa.

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että viittomakielilaki (359/2015) on kovin suppea laki, joka ei tuonut voimaantullessaan viittomakielisille henkilöille uusia oikeuksia. Viittomakielilaissa on kaiken kaikkiaan viisi pykälää, joista vain yhtä voidaan pitää varsinaisena sisältösäännöksenä: 1 § on määritelmäsäännös, 2 § on lain tarkoitussäännös, 4 § on luettelo voimassa olevasta lainsäädännöstä ja 5 § on lain voimaantulosäännös.

Viittomakielilain säännöksistä lähinnä 3 §:ää voidaan pitää sisältösäännöksenä. Siinä on asetettu viranomaisille edistämismääräys. Sen mukaan viranomaisen on toiminnassaan edistettävä viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Viittomakielilain edistämissäännös on hyvä asia. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 5 §:ssä on viranomaisille asetettu kuitenkin jo ennen viittomakielilain voimaantuloa viittomakielilain edistämismääräyksiä laajempia yhdenvertaisuuden arviointi-, edistämismääräys- ja suunnittelumääräyksiä, jotka sisältävät yleissäännöksenä myös viittomakielisten henkilöiden

yhdenvertaisuuden edistämisen. Yhdenvertaisuuslain edistämis- ja suunnitteluvollisuudet koskevat muiden yhdenvertaisuuslaissa mainittujen syrjäntäperusteiden ohella yhtä lailla niin kieltä kuin vammaisuuttakin. Erityisen hyvää viittomakielilaisissa on se, että viittomakielisyyttä ei ole sidottu kuulokykyyn sekä se, että suomenruotsalainen viittomakieli mainitaan lainsäädännön tasolla.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että viittomakielilain suurin arvo löytynee mahdollisesti viittomakielilakia koskevasta perustuslakivaliokunnan mietinnöstä (PeVM 10/2014 vp) sekä sivistysvaliokunnan lausunnosta (SiVL 16/2014 vp). Tästä syystä sekä viittomakielilain suppeudesta johtuen yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemyksen mukaan olisi erityisen tärkeää, että hallitus ryhtyisi laaja-alaisiin ja kauaskantoisiin toimiin, jotta viittomakielisten henkilöiden oikeudet saadaan turvattua myös käytännössä. Valtuutetun näkemyksen mukaan tämä vaatii lainsäädännön tiukentamista ja täsmentämistä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on ensimmäisessä kertomuksessaan eduskunnalle (K 6/2018 vp) todennut seuraavaa¹.

Viittomakielisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutuminen edellyttää tulkkauspalveluiden lisäksi oman kielen oppimista, mutta viittomakielen opetuksessa on puutteita. Perustuslakivaliokunta (PeVM 10/2014 vp) on viittomakielilakia koskevassa mietinnössään painottanut oman kielen eli tässä tapauksessa viittomakielen oppimisen merkitystä. Se on pitänyt tärkeänä, että jokaiselle lapselle ja hänen perheelleen turvataan mahdollisuudet saada riittävästi viittomakielen opetusta niin, että lapsen oikeus omaan kieleen eli viittomakieleen toteutuu. Samalla koko perheelle luodaan mahdollisuudet toimivaan vuorovaikutukseen yhteisen kielen avulla. Edelleen perustuslakivaliokunta edellytti mietinnössään, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäätöä laadittaessa on tarkoitettu.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on perustuslakivaliokunnalle 12.3.2018 antamassa lausunnossaan koskien hallituksen kertomusta kielilainsäädännön soveltamisesta 2017 (8/2017) nostanut esille viranomaistulkkaukset seuraavasti.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että viittomakielisten henkilöiden oikeus tulkkaukseen erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa turvataan. Nykyinen tilanne johtuen

¹ [Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle](#)

tulkkauspalvelulain toissijaisuudesta (laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta, 133/2010) on aiheuttanut sen, että viittomakielinen henkilö saattaa jäädä sosiaali- ja terveystalvveluita käyttäessään kielellisten oikeuksien toteutumisen suhteen heikompaan asemaan kuin esimerkiksi osallistuessaan harrastuksiinsa. Harrastuksiinsa asiakas saa tulkkauspalvelulain nojalla ammattitulkin, kun taas sosiaali- ja terveystalvveluiden puolella asiakas on sen varassa, onko kyseisellä viranomaisella osaamista tulkin tilaamiseen suhteen tai pidetäänkö tulkkia ylipäätään tarpeellisena.

Lisäksi valtuutettu on perustuslakivaliokunnalle 12.3.2018 antamassa lausunnossaan pitänyt tärkeänä, että tulkkauspalveluiden hankinta toteutettaisiin siten, ettei sen kilpailuttamisesta aiheudu asiakkaille haittaa. On tärkeää, että asiakas voi käyttää itselleen tuttua tulkkia ja voi luottaa saavansa tulkkauspalvelua sitä tarvitessaan. Laadukkaasti toimivat tulkkauspalvelutkaan eivät kuitenkaan riitä, vaan myös omakielisten palveluiden saamista on kehitettävä.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulle viittomakielisiltä henkilöiltä tulevat yhteydenotot koskevat usein Kelan tulkkauksen toteutumattomuutta tai sen laatuun liittyviä moninaisia tilanteita. Ongelma voi tulla eteen myös niinkin perustavanlaatuisessa tilanteessa, ettei vastapuoli hyväksy viittomakielentulkin käyttämistä. Tiedonsaannin ongelmat ovat myös nousseet esille.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää edelleen keskeisenä, että perustuslakivaliokunnan esittämät näkemykset koskien viittomakielilakia huomioidaan asianmukaisesti sekä lainsäädännön että käytännön tasolla. Kertomuksessaan eduskunnalle yhdenvertaisuusvaltuutettu on katsonut, että viittomakielisten lasten oikeus omaan kieleen tulee turvata lainsäädännön tasolla.

Valtuutetun näkemyksen mukaan uuden viittomakielen yhteistyöryhmän asettaminen toimikaudelle 27.5.2019–31.12.2020, valtioneuvoston kanslian keväällä 2019 julkaisema suositus viittomakielen käytöstä valtioneuvoston viestinnässä, kieliasiain neuvottelukunnan ja Kuurojen Liiton yhteistilaisuus viittomakielestä lokakuussa 2019, viittomakielibarometri sekä viittomakielilain arviointityö ovat kaikki positiivisia askelmerkkejä oikeaan suuntaan. Ylipäätään on ilahduttavaa, että pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma sisältää useita viittomakielisten oikeuksia koskevia kirjauksia.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemyksen mukaan on kuitenkin selvää, että viittomakieltä käyttävien oikeudet eivät nykytilanteessa toteudu

siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu – asiantilan muuttamiseksi tarvitaan lainsäädännön tiukentamista. Valtuutetun näkemyksen mukaan nykyinen viittomakielilaki ei ole tuonut oikeuksien toteutumiseen mainittavaa muutosta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Kristina Stenman

Ylitarkastaja

Pamela Sarasmo